

การจัดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
LEARNING MANAGEMENT OF SUNDAY BUDDHIST
STUDY CENTER

¹สรินญา มารศรี และ ²ประยูร แสงใส

¹Sarinya Marasri and ²Prayoon Saengsai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahaculalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹wiratmcukk1986@gmail.com

Received July 10, 2022; Revised November 2, 2022; Accepted December 1, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งเป็นการปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ อันเป็นหนึ่งในภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ให้เด่นชัดด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาวิชาทางพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชน วัดคือสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในการดำเนินงานด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่ประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน จึงส่งเสริมให้วัดทั่วประเทศเปิดดำเนินการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นเพื่อสร้างแหล่งให้การศึกษา อบรม ปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทยแก่เด็กและเยาวชน

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

¹ อาจารย์, สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

The objective of this article is to present the concept and to present the educational management guidelines of the Sunday Buddhist center which is the practice of welfare education, which is one of the six missions of the Sangha to be clearly distinguished by the model of providing education in Buddhist subjects for children and youth a temple is a Buddhist institution that plays an important role in the implementation of moral and ethical development for the people, especially children and youth. Therefore encouraging temples across the country to open a Sunday Buddhist study center It also encourages foundations, associations, educational institutions or government agencies to establish a Sunday Buddhist study center. To create a source for education, training and moral cultivation Thai culture and traditions for children and youth.

Keywords: Learning Management, Sunday Buddhist Study Center

บทนำ

สังคมไทยในอดีต มีลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การที่สถาบันพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทอย่างสูงยิ่งในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของสังคมในด้านต่างๆ ดังที่ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.2513:16) ได้กล่าวถึง บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของสังคม สรุปได้ว่าในอดีตวัดเป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้าน เพื่อส่งกุลบุตรมารับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ เป็นสถานสงเคราะห์ สำหรับผู้ยากจนได้อาศัยเลี้ยงชีพ เป็นสถานพยาบาลเป็นที่พักคนเดินทาง เป็นสโมสรของชาวบ้านในการพบปะสังสรรค์ หรือหาความรู้เพิ่มเติม เป็นสถานบันเทิงสำหรับการจัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ ของชาวบ้าน เป็นที่ไกลเกลียดข้อพิพาท หรือ แก้ปัญหาชีวิต เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมศิลปวัฒนธรรมต่างๆ เป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานบุญ งานประเพณี หรือ กิจกรรมอื่นๆ เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านใช้เป็นสถานที่สำหรับประชุมลูกบ้านและเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในทางพุทธศาสนา

กล่าวได้ว่าการศึกษาศรพวิทยาการเริ่มต้นและเกิดขึ้นที่วัด วัดในอดีตจึงมิได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแต่อย่างใด แต่ยังเป็นสถาบันทางการศึกษาที่เป็นศูนย์กลางความรู้ทั้งวิชาหนังสือ วิชาอาชีพ และสติปัญญาของสังคมด้วย ประการสำคัญที่สุดคือ การอบรมบ่มเพาะกิริยามารยาท ศีลธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนและชาวบ้านเพื่อการสร้างคนที่มีสมบูรณ์แบบดังที่ พระมหาสุภา อุทโท (2541:51) ได้กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมไทยในอดีต สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาศีลธรรม จิตใจ และการสั่งสอนวิชาการสมัยใหม่แขนงต่างๆ แก่ประชาชนในสังคม

ในระยะต่อมาเมื่อระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงมีนโยบายให้สถาบันการศึกษาเข้ามาบรรพชาในการจัดการศึกษาแทนสถาบันพุทธศาสนา โรงเรียนจึงเป็นสถานที่สำหรับฝึกหัดและสร้างคนแทนวัด กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นหน้าที่ของครู ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ลดน้อยลงไปด้วย ดังที่ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้กล่าวถึงบทบาทพระสงฆ์ ในการจัดการศึกษา ไว้ว่า

นโยบายการศึกษาในรัชกาลที่ 6 เป็นไปในทางแยกการศึกษาออกจากวัด ซึ่งจะเห็นได้จากการแยกการศึกษาฝ่ายปริยัติธรรมและการศึกษาฝ่ายบ้านเมืองออกจากกัน ย้ายกรมธรรมการไปสังกัดกระทรวงวัง เปลี่ยนกระทรวงธรรมการเดิมเป็นกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อได้แยกการศึกษาสำหรับพระสงฆ์โดยเฉพาะออกไปต่างหากแล้ว นโยบายการศึกษาของชาติที่ปรากฏในโครงการและแผนการศึกษาชาติต่อมาทุกฉบับก็ได้กำหนดไว้เฉพาะการศึกษาสำหรับราษฎรอย่างเดียว ไม่กำหนดการศึกษาฝ่ายสงฆ์เข้าไว้ด้วยปล่อยให้แยกออกไปอยู่ในความรับผิดชอบของคณะสงฆ์ดำเนินการเป็นเอกเทศ ไม่อยู่ในแผนการศึกษารวมของชาติ และแม้ในด้านการศึกษาสำหรับราษฎรที่เคยให้พระสงฆ์มีบทบาทในการเข้าเรียนและดำเนินการได้ ถึงคราวนี้ก็ไม่กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ในแผนการศึกษาชาติอีกเลย

การจัดการศึกษาในระยะเวลาดังกล่าวจึงมีแนวโน้มแยกการศึกษาออกเป็นสายสามัญ คือ ความรู้ด้านหนังสือสายหนึ่ง และวิสามัญคือความรู้ด้านอาชีพต่างๆ อีกสายหนึ่ง ประกอบกับความพยายามที่จะให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 เพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น และบังคับให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์เข้าเรียนในโรงเรียนประสบความสำเร็จ การจัดการศึกษาจึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของรัฐโดยสมบูรณ์ ดังที่ ระลึกธานี ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 และการดำเนินงานการศึกษาภาคบังคับ ไว้ว่า “โรงเรียนทุกโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นประถมศึกษาอันเป็นการศึกษาภาคบังคับจะต้อง

ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการทุกประการทั้งในด้านหลักสูตร ประมวลการสอน แบบเรียน การกำหนดภาคเรียน และอื่นๆ ตามความเหมาะสม” (ระลึก ธาณี.2527:26-27)

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุน ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.2545:2) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เปิดกว้างให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 (6) ว่า “การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น” (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต).2542:20) คณะสงฆ์จึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พระสงฆ์จะต้องมีส่วนในการสอนศีลธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน คือ จัดตั้งโรงเรียนหรือจัดตั้ง ศูนย์การเรียนการสอนในวัด ต่อจากนี้ไป วัดของพระพุทธศาสนาจะกลับมามีบทบาทในฐานะเป็น แหล่งการศึกษาของชุมชนเหมือนที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ดังนั้น พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปฏิรูป บทบาทใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สมศักดิ์ บุญปู.2544:337)

ดังนั้น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงเป็นสถานศึกษาในด้านองค์กรสงเคราะห์การศึกษา ตามภารกิจของคณะสงฆ์หนึ่งที่เปิดการเรียนการสอนในวันอาทิตย์ การบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น กรมการศาสนาได้กำหนดแนวทางการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน โดยจะปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินงานและโครงการในรูปแบบของการบูรณาการ ปฏิบัติการในลักษณะพื้นที่และการมีส่วนร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยมีมติมหาเถรสมาคม ระเบียบและประกาศกรมศาสนาที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ความเป็นมาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกที่ประเทศศรีลังกา โดยพันเอกเฮนรีสติลลอคอตต์ชาวอเมริกาซึ่งปรารถนาจะช่วยพุทธศาสนิกชนชาวลังกาต่อสู้กับนักเผยแพร่ศาสนาคริสต์และนโยบายเกี่ยวกับศาสนาของรัฐบาลอาณานิคมของอังกฤษ โดยจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2428 เป็นช่วงระยะเวลาที่พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกากำลังอยู่ในภาวะอันตรายอย่างยิ่ง การจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของประเทศศรีลังกามีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ (1) เพื่อฟื้นฟู

พระพุทธศาสนา (2) เพื่อต่อต้านนักเผยแพร่ศาสนาคริสต์ที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนา โดยโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นมีลักษณะเป็นสถาบันอาสา คือ คณะครูและอาจารย์ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ มีทั้งฆราวาสและพระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและศาสนาซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสมาคมยุวพุทธ ปัจจุบันโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในศรีลังกาเจริญแพร่หลายมากมีโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เกือบทุกหมู่บ้านและเกือบทุกวัด หลักสูตรที่ใช้เรียนมี 4 ระดับ คือระดับขั้นต้น ขั้นกลาง ขั้นปลายและขั้นสูง

การเข้ามาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2488 ซึ่งเป็นการส่งเสริมศีลธรรมในโรงเรียนเป็นหลัก เป็นช่วงระยะเวลาสงครามโลกครั้งที่ 2 สภากษัตริย์ไทยขณะนั้นได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทุกๆ ด้าน เช่น ทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจการเมือง และวัฒนธรรมโดยเฉพาะในด้านวัฒนธรรม การเข้ามาของวัฒนธรรมบางอย่างที่ขัดกับสังคมไทยทำให้มีความคิดเห็นว่าความประพฤติของเด็กไทยผิดเพี้ยนไปจากวัฒนธรรมเดิม รัฐบาลขณะนั้นเล็งเห็นถึงปัญหาความมั่นคงของประเทศจากลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งอาจทำให้เด็กและเยาวชนถูกชักจูงได้ง่าย กระทรวงศึกษาธิการจึงตั้งคณะกรรมการแก้ไขศีลธรรมที่เสื่อมทราม พ.ศ. 2496-2500 ขึ้นเพื่อทำหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของข้าราชการและส่งเสริมเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่เด็ก ทั้งในด้านการสอนและการปฏิบัติ โดยกำหนดให้กรมสามัญศึกษาจัดแบบให้สัตวมนต์มาตรฐาน เพื่อให้เป็นแบบเดียวกันทุกโรงเรียนและให้การนิมนต์พระมาเทศน์ให้นักเรียนฟังเดือนละครั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของเด็ก และในปี พ.ศ. 2496-2500 โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง (สมัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์พ.ศ. 2484) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ องค์พุทธศาสนายกมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ซึ่งมีสมณศักดิ์สุดท้ายที่ สมเด็จพระพุฒาจารย์ ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและศรีลังกาเห็นพระสงฆ์ในประเทศพม่าและศรีลังกาจัดระเบียบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนได้ผลดีมากและจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทยจึงได้ปรารภถึงการสอนศีลธรรมในประเทศพม่า ศรีลังกา แก่พระเจ้าหน้าที่บริหารและพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมีดำริว่า “โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรจะได้จัดให้มีขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะว่าเด็กและเยาวชนมีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อไป และยังเป็นการส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่งอีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้ศึกษาและรู้จักหลักธรรมในพระพุทธ ศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน” ประกอบกับในสมัยนั้น พระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำบุตรหลานของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไป ที่สนใจมาฟังบรรยาย ฝึกสมาธิในวันอาทิตย์ซึ่งพา

กันวิ่งเล่นบริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุฯ มาเล่นนิทานและสอนธรรมะ นอกจากนั้น ทางโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะ อบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาอีกด้วย ดังนั้นพระเจ้าหน้าทีและพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงดำเนินการขอเสนออนุมัติต่อทางสภามหาวิทยาลัยเพื่อเปิดสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ได้รับอนุมัติให้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้รับความสนใจ มีการจัดตั้งขยายไปยังวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งต่อมาทางราชการจึงได้พิจารณาเห็นว่าสภาพสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพ การงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลาสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือประพฤติตนในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีเด็กและเยาวชนที่เกิดมาในครอบครัวชาวพุทธ จึงขาดแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนาดังนั้น หากทางราชการสนับสนุนให้วัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น โดยเน้นให้พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยการศึกษาและได้ใช้เวลาว่างจากวันหยุดการศึกษาได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยทั้งยัง เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดมีบทบาทในการปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ให้เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทยตลอดไป

ด้วยเหตุนี้กรมการศาสนาในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ด้านการรับสนองงานการพระศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่ต้องทำนุบำรุงส่งเสริมเป็นพิเศษในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่บรรพกาล จึงได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2520 เป็นต้นมา โดยในระยะแรกได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนวัดต่างๆ ที่เปิดดำเนินการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยงบประมาณที่จำกัด และได้เห็นความสำคัญของการเผยแผ่ปลูกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์โดยการจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อสอนวิชาพระพุทธศาสนาขึ้นในวัดที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์ยิ่งขึ้น จึงได้เสนอโครงการส่งเสริมต่อรัฐบาลเพื่อให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลทุกสมัยก็ได้เห็นความสำคัญของงานด้านนี้ว่า เป็นการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่ประชาชนที่มีเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญยิ่ง จึงได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่องทุกปี

ในปี พ.ศ. 2523 เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางและสอดคล้องกับระเบียบทางราชการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศได้เปลี่ยนชื่อจากคำว่า “โรงเรียน” เป็น “ศูนย์ศึกษา”

จึงมีชื่อเป็นทางการมาจนปัจจุบันนี้ว่า “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” และกำหนดให้ใช้อักษรย่อว่า “ศพอ.” นับตั้งแต่นั้นมา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ก็ได้เจริญแพร่หลายเพิ่มจำนวนขึ้นตาม ลำดับอีกทั้งใน ปีพ.ศ. 2530 อันเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ นักฆัตร 60 พรรษา คณะสงฆ์และกรรมการศาสนาได้สนับสนุนให้วัดทั่วประเทศเปิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยกำหนดเป้าหมายให้ได้จำนวน 61 ศูนย์ เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชกุศลและเฉลิมพระเกียรติ แต่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พ.ศ. 2534

เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในความอุปถัมภ์ของ กรรมการศาสนาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ กรรมการศาสนาจึงได้ออกระเบียบกรรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2534 ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2534 ต่อมาเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2534 เพื่อให้เป็นไปตามความในข้อ 17 แห่งระเบียบกรรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2534 และเพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศเป็นไปอย่างมีเอกภาพ โดยมีสำนักงานกลางเป็นศูนย์ประสาน ควบคุม ดูแล และส่งเสริมการจัดการศึกษาการพัฒนาบุคลากร การกำหนดและพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การจัดทำ คู่มือครูและการผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับใช้ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ต่อมาได้ปรับปรุงเป็นระเบียบกรรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2547 โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2547 และระเบียบกรรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2550 และล่าสุดกรรมการศาสนาได้ประกาศใช้ระเบียบกรรมการศาสนาว่าด้วย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ.2562 เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2562)(กรรมการศาสนา.2562:11-18)

ความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งบ่มเพาะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนเป็นเสมือนสถาบันพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กเยาวชนและประชาชน ซึ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นทุกปีเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคคณะสงฆ์ ภาครัฐ และ

ภาคเอกชนในพื้นที่ ได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนา ศพอ. ให้มีคุณภาพ ทำให้ ศพอ. มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน โดยมีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานปฏิบัติในพื้นที่ที่ดูแลเอาใจใส่และมีส่วนผลักดันและพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างต่อเนื่อง กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมการศาสนา มีนโยบายที่จะบูรณาการงานในพื้นที่ โดยให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์(ศพอ.) เป็นแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ที่เป็นรากฐานของชุมชนคุณธรรม ที่จะนำหลักธรรมคำสอนให้ทุกกลุ่มเป็นรูปธรรม และร่วมกับทุกภาคส่วนขับเคลื่อนงานพื้นที่ มีแนวคิดในการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศพอ. ที่มีศักยภาพและความพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนให้เป็น “ชุมชนคุณธรรม” อย่างต่อเนื่องอันจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้มิติทางศาสนา บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างวัด บ้าน (ชุมชน) โรงเรียนให้อยู่คู่กับสังคมไทย ทำให้ ศพอ. เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของชาติตามนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของรัฐบาล ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต เป็นการยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง โดยปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์เสริมสร้างให้คนมีสุขภาวะที่ดีและการสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ในการส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนของชาติสามารถเป็นตัวจักรใหญ่ที่สำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้เป็นอย่างดีเนื่องจากนโยบายที่เน้นการพัฒนาประเทศด้วยความรู้ด้านเทคโนโลยีเกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ส่งเสริมทักษะการสื่อสารในสังคมโลกตามบริบทที่เปลี่ยนไป และรู้เท่าทันเทคโนโลยีที่เข้ามา มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันแต่สิ่งสำคัญยิ่งกว่าในการพัฒนาคนคือการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดีรู้หน้าที่ในการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อสังคม และครอบครัว การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ 4 ประการ ดังกล่าวจึงเป็นการนำพาชาติให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทย จนสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สร้างคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวมโดยเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของชุมชน ดังนี้

1. ศูนย์ “ธรรมศึกษา” เพื่อบ่มเพาะให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีคุณธรรม เน้น “ความรู้คู่คุณธรรม” โดยเปิดสอน “ธรรมศึกษา” ชั้นตรีชั้นโทและชั้นเอกมีครูผู้สอนทั้งพระภิกษุและฆราวาสที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาของแม่กองธรรมสนามหลวง ซึ่งมี 3 ภาค ได้แก่ (1) ภาควิชาบังคับทางพระพุทธศาสนา (2) ภาควิชาเลือก มีการสอนเสริมวิชาสามัญ เช่น วิชาคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ เป็นต้นและวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจ เช่น ดนตรีไทย รำไทย ทำดอกไม้ประดิษฐ์ศิลปะ ฯลฯ และ (3) ภาคกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมทางสถาบันพระมหากษัตริย์กิจกรรมเรียนรู้ตามศาสตร์พระราชา ฯลฯ

2. ศูนย์เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพัฒนาปรับปรุงสถานที่ในวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และเผยแพร่ องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อพัฒนาคณะในชุมชนให้ดำรงชีพด้วยความพอเพียงอย่างต่อเนื่องจนเห็นคุณค่าและเกิดศรัทธา รู้จักความพอเพียง รู้จักการใช้ชีวิตอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมความเป็นไทย ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนโดยบูรณาการการทำงานและประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดยทุกศูนย์ต้องเชื่อมโยงการเรียนรู้ต่อกันอย่างเป็นรูปธรรม และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้ที่มีความสนใจในกลุ่มต่างๆ อย่างกว้างขวาง

โดยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) มีบทบาทหน้าที่สำคัญกรรมการศาสนา (กระทรวงวัฒนธรรม.2554:55-56) ดังต่อไปนี้

1. บทบาทของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปัจจุบัน พัฒนาการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้มีการพัฒนาเพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นศูนย์ที่มีศักยภาพและมีมาตรฐานคุณภาพ โดยมีพัฒนาการ ดังนี้

1) คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมมีบทบาทต่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นอย่างยิ่งได้ให้ความสนใจและความสำคัญกับการบริหารจัดการภายในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากขึ้นโดยมีการออกเป็นมติมหาเถรสมาคม ที่ 299/2550 เรื่องการขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรรมการศาสนา

2) ศูนย์हन ศูนย์ภาค และศูนย์จังหวัดดูแลความเรียบร้อยของศูนย์ฯ ทั่วประเทศให้มีประสิทธิภาพ มีเจ้าคณะहन เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดได้ให้ความสนใจสนับสนุน

3) มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เปิดโอกาสให้ประชาชนโดยรอบวัดมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อตอบสนองคนในชุมชน

4) มีการถวายความรู้ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 18 ภาคคณะสงฆ์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นประจำทุกปี

5) ผลิตคู่มือการดำเนินงาน และตำราเรียนนักเรียนมัธยมตรี-โท-เอก และธรรมศึกษาตรี-โท-เอก และคู่มือการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนภายในศูนย์ฯ

6) สร้างระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเว็บไซต์ของกรมการศาสนา (www.dra.go.th) เพื่อให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้รายงานข้อมูลเป็นปัจจุบัน

7) มีการจัดทำมาตรฐานคุณภาพศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และทำการประเมินศูนย์ฯ นาร่องจังหวัดละ 1 แห่ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยส่งเสริมให้ศูนย์ฯ ที่ได้มาตรฐานเป็นแบบอย่าง(Benchmarking) ให้กับศูนย์ฯ อื่นๆ

8) ได้รับความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการให้การยอมรับในผู้เรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยให้บรรจุผลการเรียนธรรมศึกษาตรี-โท-เอกไว้ในหลักฐานการจบการศึกษาของผู้จบการศึกษาในระดับต่างๆ และให้สิทธิพิเศษสำหรับผู้จบธรรมศึกษาตรี-โท-เอกให้มีสิทธิในการได้รับการพิจารณาเข้าเรียนในโรงเรียนต่างๆ

9) มีระบบตรวจติดตามจากหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักตรวจราชการ สำนักนายกรัฐมนตรีคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงวัฒนธรรม (ค.ต.ป.ว.ธ.)

2. บทบาทศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีอยู่ในชุมชนของสังคมไทยปัจจุบัน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีจำนวน 3,901 ศูนย์ทั่วประเทศ มีบทบาทในชุมชนจนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นทุนทางสังคมของชาติบ้านเมือง มีบทบาทสำคัญใน 3 เรื่อง คือ

1) เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

1.1 ศูนย์ธรรมศึกษา เปิดสอนธรรมศึกษาขั้นตรีชั้นโท และชั้นเอก โดยมีพระภิกษุที่ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาของกรมการศาสนา

1.2 ศูนย์สอนเสริมวิชาสามัญ และวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจ เปิดสอนเสริมวิชาสามัญเป็นการสอนเสริมพิเศษ เน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาที่จำเป็นต้องมีผู้อธิบายหรือให้ความรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจได้โดยง่ายจากการศึกษาด้วยตนเอง และเป็นวิชาที่เด็กต้องการเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม โดยไม่ต้องจ่ายค่าเรียนพิเศษ นอกจากนี้เปิดสอนวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจของผู้เรียนและตามความเหมาะสมของท้องถิ่น เช่น ดนตรีไทย รำไทย การทำสิ่งประดิษฐ์การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ฯลฯ

1.3 ศูนย์การเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์จากห้องคอมพิวเตอร์ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

1.4 ศูนย์การเรียนรู้ด้านภาษา เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างๆ จากห้องสอนภาษา (Sound Lab) ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

1.5 ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และการอาชีพ เปิดบริการเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามอัธยาศัย ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ เด็ก เยาวชน โดยจัดเป็นห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ (Learning Resource Library) ของชุมชน ให้บริการความรู้ทางพระพุทธศาสนา

1.6 พิพิธภัณฑ์ชุมชนเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตเป็นที่เก็บรวบรวมสิ่งของวัตถุเครื่องมือ อาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ที่จะเป็นสิ่ง ยืนยันรากเหง้าความเป็นมาของชุมชนได้เป็นอย่างดีรวมทั้งเรื่องราวของโบราณวัตถุล้ำค่า ที่จะบ่ง บอกถึงตัวตนของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจ และสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้สู่ลูกหลานต่อไปใน อนาคตอันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าชม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของ และคงอยู่ได้ด้วยการ สร้างสรรค์จากแรงกาย แรงใจ และพลังความคิดของคนในชุมชนเอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง โบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน

2) เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน มี บทบาทในการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อนุรักษ์สืบสาน วัฒนธรรมไทย ตลอดจนศาสนาพิธีที่ทรงคุณค่าให้ดำรงสืบไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัย ของประชาชนให้เป็นคนดีมีปัญญาและมีความสุข

2.1 จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของชุมชนเพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการบูรณาการ (Integration) โครงการอันหลากหลายของกรมการศาสนาเข้าไปในศูนย์แห่งนี้

2.2 จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของชุมชนเพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการบูรณาการ (Integration) โครงการอันหลากหลายของกรมการศาสนาเข้าไปในศูนย์แห่งนี้

2.3 จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่ออารังไว้ ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีทาง วัฒนธรรมที่ดีงามของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ประเพณีการบวช ประเพณีหล่อเทียนพรรษา ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน ประเพณีประจักษ์ถิ่นของชุมชน ฯลฯ

2.4 จัดกิจกรรมทางสังคมและอาสาสมัครในรูปแบบของชมรม โดยจัดตั้งชมรม ตามความเหมาะสม ความสนใจและความพร้อมของชุมชน เป็นชมรมฝึกอาชีพต่างๆ ชมรมอาสา บำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ซึ่งต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจและความต้องการของคนในชุมชนเอง

3. เป็นศูนย์กลางส่งเสริมอาชีพของชุมชน เปิดบริการเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใช้เป็นที่พักอบรมอาชีพแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน ที่ต้องการพัฒนาวิชาชีพต่างๆ เช่น งานบริการงานช่างต่างๆ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า ช่างปูน ช่างเชื่อม งานผลิตเพื่อธุรกิจการค้า ให้มีความรู้ความสามารถในการผลิตสินค้าหัตถกรรมหรือสินค้าอื่นตามความสนใจออกจำหน่าย สร้างงานสร้างรายได้ให้ทุกคนมีงานทำอย่างทั่วถึง ช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ในสูงขึ้น ช่วยลดปัญหาคนว่างงาน ช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมของประเทศดีขึ้น ผ่อนคลายปัญหาอาชญากรรมการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมโดยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ส่งเสริมคุณธรรมที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนเป็นโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาลและยังเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงวัฒนธรรม กล่าวคือ ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้คนไทยมีความสุข สำหรับกระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีวิสัยทัศน์ “วัฒนธรรมไทยเข้มแข็งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคน สังคม และเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน” โดยเน้นสร้างคนดี สังคมดี มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะมีการเสริมสร้าง “ชุมชนคุณธรรม องค์กรคุณธรรม” ตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงวัฒนธรรมที่ต้องการส่งเสริมให้ศาสนามีบทบาทนำในการทิดทุนสถาบันหลักของชาติ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ของทุกศาสนา รวมทั้งต้องการสืบสาน สร้างสรรค์ งานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยใช้ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมเป็นเครื่องหล่อหลอม ยึดเหนี่ยว สร้างคุณค่าทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสถาบันครอบครัวชุมชน สังคมและประเทศชาติให้เกิดความเข้มแข็ง เกิดค่านิยมที่ดีงามในการดำเนินชีวิตอย่างรู้จักสามัคคี และยังสามารถนำทุนทางวัฒนธรรม มาเพิ่มมูลค่าให้เศรษฐกิจชุมชน

การเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การจัดการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นการเรียนการสอนแบบเป็นไปตามธรรมชาติหรือตามความพร้อมของสถานที่นั้นๆ แต่ที่สำคัญต้องเน้นความสะอาดและวิชาความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ โดยหลักสูตรการเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนและเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาที่กระทรวง ศึกษาธิการจัดสอนในโรงเรียนตามปกติ จึงแบ่งออกได้ (กรมการศาสนา. 2562: 18) ดังนี้ (ก) วิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ พุทธประวัติ สาวกประวัติ ศาสนประวัติและธรรม

(ข) ศาสนพิธี วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไทยต่างๆ (ค) วิชาภาษาอังกฤษภาค พระพุทธศาสนา (ง) วิชาธรรมศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้รู้หลักธรรม ตามหลักสูตรของทางการคณะ สงฆ์ (จ) วิชาวาดศิลป์ (ฉ) วิชานาฏศิลป์

หลักสูตรและการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ก่อนที่ กรมการศาสนาจะเข้ามาจัดวางหลักสูตรเพื่อใช้ในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปัจจุบัน) ให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศดังเช่นปัจจุบัน มี 2 รูปแบบ (พระประยุทธ์ ชุมโส.2559:22-24) คือ หลักสูตรของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวัด มหาธาตุ และหลักสูตรของมหามกุฏราชวิทยาลัยวัดบวรนิเวศ ซึ่งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แห่งอื่น ๆ ได้นำไปใช้ และปรับปรุงให้เข้ากับสภาพของวัดแต่ละท้องถิ่นเมื่อกรมการศาสนาเข้ามาให้ การอุปถัมภ์แก่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของวัดต่างๆ ในปี พ.ศ. 2518 ได้กำหนดหลักการและ รูปแบบ ตลอดจนระเบียบต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนประเภทนี้มีมาตรฐานเดียวกันและจากการ ประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศเมื่อ พ.ศ.2520 ที่ประชุมมี ความเห็นว่า โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศควรมีหลักสูตรเดียวกัน ดังนั้น กรมการ ศาสนาจึงได้จัดทำหลักสูตรฉบับกรมการศาสนาขึ้นเมื่อ พ.ศ.2522 เป็นหลักสูตรกลางเพื่อให้มี หลักการสอนแบบเดียวกันโดยลักษณะของหลักสูตรประกอบด้วย วิชาบังคับ 3 วิชา คือ วิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ และวิชาศาสนพิธี โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนศรัทธาในพระศาสนาและดำรงชีวิต ที่ถูกต้อง ให้สังคมมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ

บทสรุป

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งในชุมชนที่ พระคุณเจ้าได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งบ่มเพาะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชนและ ประชาชนเป็นเสมือนสถาบันพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กเยาวชนและประชาชน ซึ่งศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นทุกปีเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคคณะสงฆ์ ภาครัฐ และ ภาคเอกชนในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มี คุณภาพ ทำให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน โดยมีสำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัดเป็นหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ที่ดูแลเอาใจใส่และมีส่วนผลักดันและพัฒนาศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างต่อเนื่องขณะนี้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้กระจาย

ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีบทบาทสำคัญต่อชาตินบ้านเมืองโดยเฉพาะเป็นโครงการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา.(2562).ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ.2562,กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.(2554).แนวทางในการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ปีงบประมาณ 2554.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2560).แนวทางในการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม ปีงบประมาณ 2560. กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา.
- พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.(2513). พุทธศาสนากับสังคมไทย ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ:สยามสมาคม.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2542).การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ,. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระประยูร ชุมไธส.(2559). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดนาคปรกเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. รายงานวิจัยคณะรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระมหาสุภา อุทโท. (2542).พระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษ หน้า พ.ศ. 2541-2560. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ระลึก ธาณี. (2527).วิวัฒนาการในการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทย (พ.ศ. 2475 – 2503). กรุงเทพฯ :ไทยวัฒนาพานิช.
- สมศักดิ์ บุญปู.(2554). พระสงฆ์กับการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ:สำนักงาน.